

“No crec en ‘el paper d’Alemanya’”

Helmut Schmidt
(Hamburg, 1918)
va ser canceller
de la República Federal
Alemanya entre els anys
1974 i 1982.

En aquesta entrevista
aborda les preteses
desavinences entre
els EUA i Alemanya
i afirma que
“la vella Europa” no
hauria de conformar-se
amb una funció
merament instrumental
en les tasques policials
mundials.

En una conjuntura política d’alerta roja, els EUA consideren la República Federal Alemanya, i la seua posició en el conflicte de l’Iraq, com un “problema”. És aquesta una apreciació del secretari de Defensa nord-americà, Donald Rumsfeld, que vostè podria subscriure o es tracta d’un judici injust?

—Alemanya va ser un problema el 1914 i el 1918 i del 1919 al 1923. Va ser un problema enorme a partir del 1930 i encara més gran a partir del 1933. Els alemanys tenen problemes profunds amb la seua història, per la seua situació geopolítica també, per no parlar dels problemes amb la identitat nacional. El que el senyor Rumsfeld pense de tot això no és tan important. A més a més, l’expressió de “la vella Europa” no l’haurien feta servir d’aquella manera ni Colin Powell ni Condoleezza Rice.

—Ara ens retrotraem a les arrels d’aquest conflicte: s’havia assessorat bé el canceller quan va introduir en la campanya electoral com si res el complex tema de l’Iraq?

—No vull contestar cap pregunta que em faça tornar a la política interior alemanya. Sóc massa gran per això.

—Provem d’una altra manera: pel que fa a la gestió del conflicte de l’Iraq, se sent vostè ben governat pels polítics responsables de Berlín?

—No em fa el pes ni el Govern, ni l’oposició. No arribe a entendre —ni tampoc no ho podia entendre durant la campanya per a les eleccions generals— què persegueixen el cap del Govern i el candidat a canceller, per exemple, quant al futur de la Unió Europea. La UE té un paper important pel que fa a la relació amb Amèrica. Si la coopera-

ció entre la classe política francesa i alemanya haguera estat en els darrers dotze mesos tal com l’hem viscuda en la commemoració del quaranta aniversari del tractat de l’Elisi, el meu parer seria diferent.

—Vostè ha trobat a faltar aquesta interacció?

—Sí.

—El retret principal contra el canceller i el seu ministre d’Afers Estrangers és que s’han precipitat en la qüestió de l’Iraq, i això ha portat els alemanys a l’aïllament dins de les Nacions Unides.

—En qualsevol cas, no és gaire favorable que arreu del món es vaja estenent aquesta percepció sobre la posició alemanya. I que aquesta impressió està sorgint és un fet.

—Si més no, vuit estats i caps de govern europeus semblen veure-ho així. Aquests estats han fet una crida de suport als EUA, i l’han feta sense Berlín. Com ho valora això, vostè? La qüestió de l’Iraq ha posat la unitat europea al límit?

—La crida, segons sembla, s’ha fet fora del Consell de Ministres d’Afers Exteriors de la Unió Europea, per damunt del Consell dels Quinze, no sols per damunt de Berlín. No podem deduir que d’aquest procediment sorgisca un intent d’escissió en la política exterior de la Unió Europea.

—El Govern federal sembla tranquil. És aquesta una reacció adequada o, en tot cas, comprensible?

—L’evolució em sembla difícil de preveure. Per això considere sensata la serenitat demostrada a París i Berlín.

—Al capdavant, temps difícils per a la tan lloada aliança francoalemanya. Realment funciona, aquesta aliança?

—Això potser ho podem contestar al llarg de l’any 2003. De moment es

tracta de declaracions d'intencions, no de fets consumats.

—Finalment, no ha estat l'escenari amenaçador dels americans el que ha fet possible com a mínim l'entrada d'inspectors de l'ONU a l'Iraq?

—**Sí, es pot tenir aquesta impressió.**

—Cosa que permet concloure que la via alemanya no hauria arribat al mateix punt, oi?

—**De la via alemanya, no me'n vull ocupar aquí. La situació actual peca d'una cosa, i és que els americans afirmen que Saddam Hussein té no sé quins mitjans de destrucció massiva, però fins a la data no se n'ha posat cap prova sobre la taula. Possiblement en tenen algunes i possiblement també tenen bones raons per a no mostrar-les encara. Potser seran visibles només després d'una guerra.**

—Hans Blix, el cap dels inspectors enviat per l'ONU, continua tenint-ho difícil.

—**Les amenaces del Consell de Seguretat possiblement són legítimes; el que han creat els EUA, que va més enllà, pot ser molt perillós. Què passaria si per exemple un terrorista o qui siga llança un llumí en aquesta enorme desfilada de vora 200.000 soldats a la regió del Golf? Això pot portar, encara que no ho volguera el president nord-americà —o no ho volguera encara—, a una explosió. La història ens ensenya que hi ha un punt sense retorn.**

—I no sembla com si els americans volgueren precisament arribar a aquest punt sense retorn?

—**No sé si són "els americans". El senyor Rumsfeld fa aquesta impressió; Paul Wolfowitz i uns altres, també; però de moment haurien d'exceptuar-ne el secretari d'Estat, Powell, i molts americans més.**

—En el programa del Govern de Berlín d'aquesta setmana ressalta allò que sempre es denomina el paper d'Alemanya al món: una mena de compromís que hauria d'estar marcat per tota la "normalitat" que siga possible, segons l'expressió del canceller.

—**No crec en els rumors sobre el "paper d'Alemanya". Em recorde que, quan encara era ministre d'Afers Estrangers Klaus Kinkel, sembla que era**

“Cap representant de l'administració nord-americana no pot mantenir fermament per molt de temps la qualificació de França i Alemanya com a relíquia històrica. Sense voler, el senyor Rumsfeld ha fet un gran favor al canceller Schröder.”

molt convenient per a aquest paper que la República Federal fóra membre permanent del Consell de Seguretat. Ara en som un membre no permanent i ens plantejem quin hi ha de ser el nostre comportament.

Hi ha molts països i molta gent que voldrien que tinguérem un paper important, i en part són els mateixos que fan grandiloqüents discursos sobre la política exterior i de seguretat comuna a la Unió Europea. Això és del tot incompatible.

—Perquè sona a una gran manca de modèstia?

—**Mai no he estat un home modest, però en tots els anys que he passat involucrat en política exterior no he aspirat en cap moment al fet que el meu país haguera de “fer un paper”. He hagut de representar els seus interessos.**

—Però ja en les guerres dels anys noranta als Balcans i després també a l'Afganistan se'ls va exigir als alemanys aquest paper.

Inspectors de l'ONU a l'Iraq, a la recerca d'armes de destrucció massiva. "Les amenaces del Consell de Seguretat potser són legítimes; el que han creat els EUA pot ser molt perillós."

—Se'ls va exigir que prengueren part en una acció conjunta. Hi ha una gran diferència.

—Quines sensacions li provoca el debat sobre l'expressió "la vella Europa"? Li ha molestat aquest concepte de Donald Rumsfeld de la mateixa manera que a la majoria dels polítics i intel·lectuals francesos i alemanys?

—No. M'ho he pres amb una serenitat irònica. Sense voler, el senyor Rumsfeld ha fet un gran favor al canceller Schröder.

—Com és això?

—S'ha dirigit ell mateix a una posició que no es pot defensar seriosament. Cap representant de l'administració nord-americana no pot mantenir fermament per molt de temps la qualificació de França i Alemanya com a relíquia històrica.

—És de suposar que es tracta d'un rampeu que mostra una profunda amargor. Al seu parer, es troba la relació entre els EUA i Alemanya tan deteriorada com sembla?

—Alguns diaris alemanys la descriuen com deteriorada. La relació entre les nacions està bastant menys afectada per les querelles actuals que la relació entre els respectius governants a Washington, Berlín o París.

Afortunadament, ni els polítics francesos ni els alemanys han pagat amb la mateixa moneda.

—Vostè mateix, com a canceller, no és que sempre tingueru una relació relaxada amb el president dels EUA d'aquell moment, Jimmy Carter. Eren aquelles unes tensions d'una altra mena que les que ara hi ha entre Gerhard Schröder i George W. Bush?

—Les diferències d'opinió entre governants o les confrontacions personals no han de perjudicar la relació entre pobles, això és una estupidesa absoluta. El que avui es valora a Alemanya d'una altra manera és el que queda de la campanya electoral.

—Una pregunta en general: potser que els ciutadans de la República Federal no entenguen gaire uns americans que encara es troben afectats pel xoc de l'atac terrorista de l'11 de setembre. Es pot aplicar això també als diferents líders polítics alemanys?

—El Govern federal va actuar en aquell moment correctament, massa i tot. Els vam oferir una solidaritat il·limitada i sincera.

—És possible que amb la posició de Schroder en contra d'una possible guerra a l'Iraq el pèndol oscil·le amb la mateixa força però en el sentit contrari?

“Després de l'11-S Alemanya va actuar de manera correcta, massa i tot. Els vam oferir solidaritat sincera i il·limitada”

—Una cosa és segura: a Alemanya, mig segle després de la Segona Guerra Mundial, la d'Auschwitz, de Dresden i de Stalingrad, l'horror davant les guerres és encara una mica més gran que en uns altres estats europeus. Per contra, la nació americana no ha viscut mai una guerra al seu propi país.

—I ara s'ha de dedicar un gran esforç a eradicar el mal del món sencer.

—La que pensa així és la dreta religiosa radical americana. Això no li ho hauria d'imputar a tota la nació.

—Però sí a part de l'administració.

—Certament. Però voldria destacar que l'unilateralisme actual dels americans no se l'han inventat ni Rumsfeld ni Wolfowitz. Tots dos són persones que s'han criat després de la Segona Guerra Mundial. En la política exterior dels EUA sempre hi ha hagut tres tendències: a més de l'aïllacionisme, hi ha una tradició internacionalista que quan va acabar la guerra va fer possible el Pla Marshall, la fundació de les Nacions Unides, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional; finalment es troba la imperialista, que és ara la més forta i amb la que ens hem d'encarar...

—... i que fa crear una Europa potent...

—... és la tendència que els europeus no poden canviar, però que han de sofrir amb dignitat. Per això no ens hem de deixar convertir en instruments d'uns exercicis policials mundials, tal com s'imaginen alguns a Amèrica.

—Però per a poder viure en aquesta situació vostè predica la unitat d'Europa. Queden espais de llibertat per a una polí-

tica exterior alemanya dissenyada des de Berlín?

—La llibertat de moviment alemanya té a veure sobretot amb l'ampliació de les institucions europees. El que van disposar els quinze governs reunits a Niça no és ni de bon tros una obra mestra, no és ni un esborrany o projecte. No han fet de cap de les maneres preparatius de com ha de funcionar l'ampliació de la Unió Europea.

—Per què no es van poder posar d'acord?

—Els textos vigents fins ara, per exemple, parteixen del fet que la Comissió a Brussel·les en el futur la compondran fins a 27 socis. Imagineu-vos una empresa amb 27 caps! I en això, des de Kohl fins a Schröder, els alemanys carreguen amb una considerable complicitat perquè s'han embarcat en una cosa que en principi és justa i necessària, és a dir, l'ampliació, però per aconseguir aquest objectiu s'haurien d'haver pres també tot seguit les mesures institucionals necessàries.

—Anem de nou a la denominada petita llibertat de moviment de la política alemanya: quan el ministre alemany d'Afers Estrangers, ple d'abnegació, vola per tot el món, fa una feina inútil?

—No vull dir això; els viatges diplomàtics són usuals, sobretot darre-rament.

—Això va ser així amb Hans-Dietrich Genscher.

—El ministre d'Afers Estrangers Walter Scheel i Willy Brandt no van viatjar tant arreu del món. En els moviments dels actuals ministres d'Exteriors sovint es busca que els televi-dents vegen com d'importants són els seus polítics.

—En qualsevol cas, Joschka Fischer, en el seu darrer *tour* per l'Orient Pròxim, es va proposar una tasca tan difícil com sondejar les possibilitats per a una solució pacífica del conflicte iraquí.

—Sobre això no vull dir res.

—Tornem, doncs, a Europa: el seu credo és que sense França no pot funcionar gairebé res?

—Jo ho expressaria d'una altra manera: cada vegada que els alemanys aspiren a alguna cosa, bé en política europea o fora del nostre continent, si

Helmut Schmidt, a la seva etapa de primer ministre alemany. "De vegades dic en broma que un dia els anglesos es plantejaran si no seria millor convertir-se en el 51è estat dels EUA..."

no actuen braç a braç amb França, les perspectives que en resulten són molt limitades. Aquesta és la meua ferma convicció des de fa anys, i mai no m'hi he equivocat.

—Amb la qual cosa deixa de banda la Gran Bretanya.

—Fa quaranta anys estava convençut que era necessària l'experiència mundial anglesa i amb el temps he après que no podem esperar-la. De vegades dic de broma que un dia els anglesos es plantejaran si no seria millor convertir-se en el 51è estat dels EUA...

—Una altra estrella en la bandera nord-americana seria una constel·lació problemàtica per a Europa, si pensem més enllà de l'Europa continental.

—De segur, però l'actual situació és igualment problemàtica, i els anglesos no hi participen realment.

—Pensa que la situació, pel que fa als francesos, és realment diferent? Mentre que el canceller federal s'ha compromès en la superació del conflicte amb l'Iraq, Jacques Chirac ho ha deixat tot en l'aire.

—Ha deixat moltes coses obertes, però no la d'enviar finalment 80.000 soldats francesos a la regió del Golf.

—Tanmateix, no podria trobar-se ja en les diferències existents entre França i Alemanya el germen de la desconfiança?

—Chirac i Schröder comencen a adonar-se que, si no volen perdre de

vista els interessos estratègics vitals de les seues respectives nacions, tots dos estats estan destinats l'un a l'altre; per defensar els propis interessos tots dos estats depenen d'una Unió Europea amb capacitat de maniobra, o tal vegada només d'un nucli amb aquesta capacitat. Això ho estan aprenent ara mateix, no són ni de bon tros uns "europeus" absolutament convençuts.

—Suposem que es declarara la guerra a l'Iraq. Seria això el final de l'OTAN?

—Quin paper té encara? Recordarà que l'OTAN va explicar —sense que ningú li ho demanara— la causa de l'aliança després de l'11 de setembre, per demostrar-se que ella era molt important. Però no és important ni en la lluita contra Ossama bin Laden ni en la lluita contra Saddam Hussein. No, l'OTAN va davallant... una davallada que, tot i això, pot durar dècades...

—Mentrestant, en el seu lloc apareixerà una unió de defensa europea?

—Parla vostè del 2040 o del 2050? M'agradaria veure quin francès sotmetria avui les seues armes nuclears a un president del parlament comú o a un president d'una comissió; i que aquest no fóra de casa, que fóra estonià, danès, alemany o vés a saber.